

I. N. 3.

DISSE^RTATI^O POLITICA,
DE
B E L L O,

QVAM
S. S. TRIADOS AUSPICIO,
NEC NON
CELEBERRIMÆ FACULTATIS PHILOS. CONSENSU,
IN
FLORENTISSIMA AD AURAM ACADEMIA,
DIRIGENTE
ADMODUM REVERENDO AC AMPLISSIMO VIRO,

M. ANDREA WANOCCHIO,
PHIL. PRACT. ET HIST. PROFESSORE REGIO
ET ORDINARIO,
AD SOLENNEM LITERATORUM CENSURAM
DEFERT

WILHELMUS W. WARGENTZIJN
ABOENSIS.

IN AUDITORIO MAXIMO,
AD DIEM VI. DECEMBRIS ANNO M. DC. XC.

A B O Æ ,

*
IMPRESSA APUD JOHANNEM L. WALLIUM,
REGIÆ UNIV. IBID. TYPOGR.

I. N. 3.

DISSE^TRAT^IO POLITICA,
DE
B E L L O.

QVAM

S. S. TRIADOS AUSPICIO,

NEC NON

C^ELEBERRIMÆ FACULTATIS PHILOS. CONSENSU,

IN

FLORENTISSIMA AD AURAM ACADEMIA,

DIRIGENTE

ADMODUM REVERENDO AC AMPLISSIMO VIRO,

M. ANDREA WANOCCHIO,

PHIL. PRACT. ET HIST. PROFESSORE REGIO
ET ORDINARIO,

AD SOLENNEM LITERATORUM CENSURAM
DEFERT

WILHELMUS W. WARGENTZIUS

ABOENSIS.

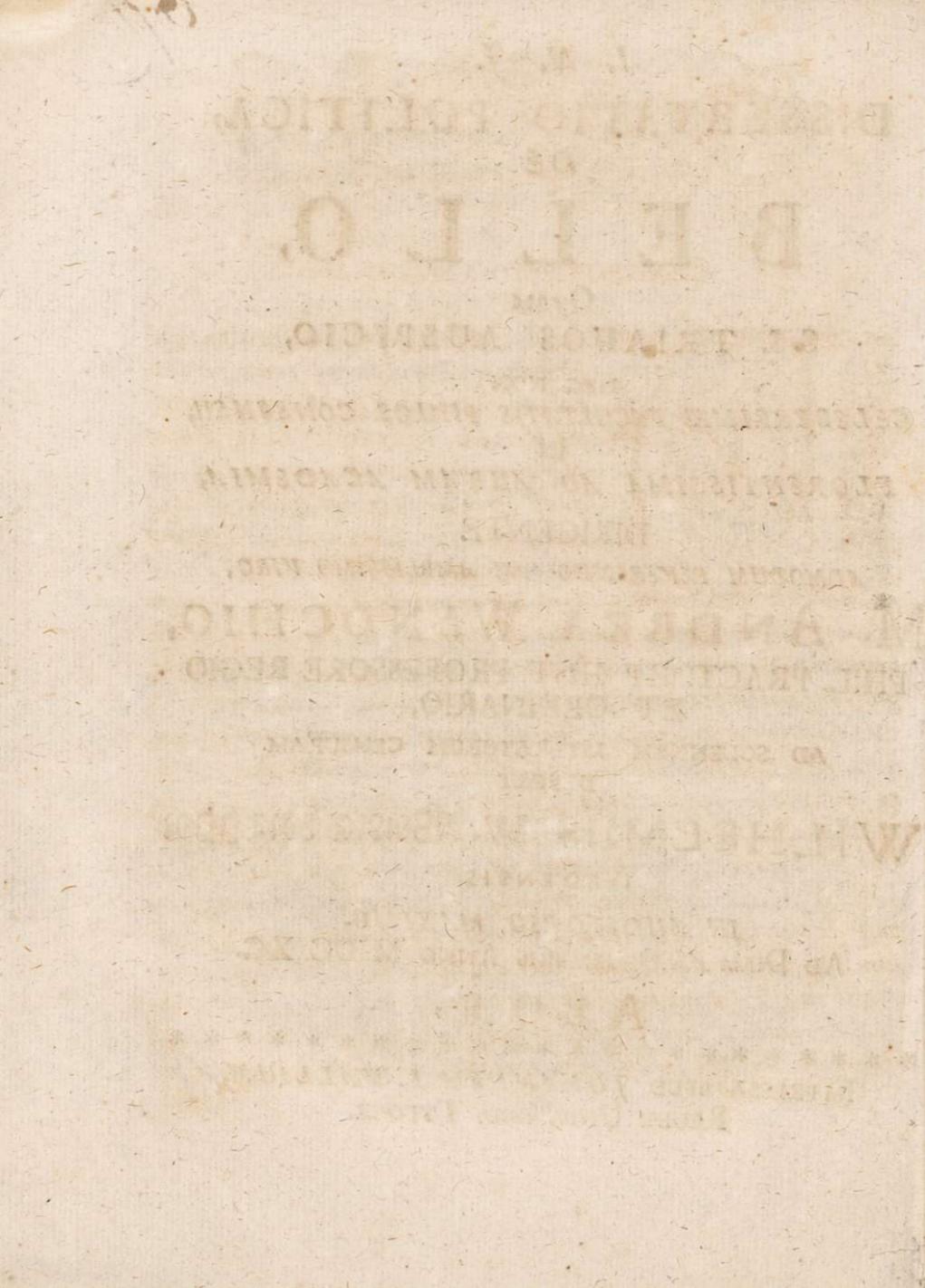
IN AUDITORIO MAXIMO,

AD DIEM VI. DECEMBRIS ANNO M. DC. XC.

A B O Æ ,

* * * * * * * * * * * *

IMPRESSA APUD JOHANNEM L. WALLIUM,
REGIÆ UNIV. IBID. TYPOGR.

CANDIDO LECTORI SALUTEM!

De Julio Cæsare refert Svetonius, quod Hispaniam Juris dicendi causa perambulans, cum Gradeis venisset, ibi, in templo Herculis, Alexandri Magni imaginem animadvertisset, ingemuerat, ac quasi pertasus suam ignaviam, quod eæ etate, qua jam Alexander Magnus totum terrarum orbem subegisset, nihil dum à se memorabile ac laude dignum actum esset, missionem continuo efflagitabat, ad captandas quam primum majorum rerum occasiones. Ita ego, cum oculos in eos converto, qui ante hac in frequentissima hac doctissimorum Virorum corona, in palestram disputatoriam descendere non dubitarunt, non possum, quin ad conspectum eorum quasi erubescam, quod illis tam præclaras tentantibus, ego hactenus latuerim, nec quidquam præstiterim, quod publica hecce mercantur subsellia. Tantum autem jam potuit apud me, hac commilitonum meorum laudabilis audacia, ut Julii Cœsaris exemplum imitatus, ad eorum emulationem pari passu contendam. Selectero autem mibi in studio Politico argumentum aliquod calamo dignum, inter alia nobilis hic de Bello discursus, utpote in celeberrimo hoc Musarum palladio usq; buc (prout mihi quidem innotuit) rarius excussus, præprimis mihi arridebat. Quid enim deliberatione earum rerum magis utilius est, quibus in hoc

A

turbu-

turbulento aeo, & minas spirante mundo nibil frequentius, ubi
 savus Mars ubiq; dominatur, gaudens Bellona cruentis colitur,
 ubi Principum amplitudo semper armorum fremit terroribus, &
 adparatu bellorum ore igneo tormentorum horrenda pronunciat;
 bos catenis, illos gladiis destinat, circumfert ignes & tela, ambu-
 lat per fumantes urbes, per calcata miserorum corpora, omnia ex-
 hauriens, omnia corrumpens, desolationem deplorandam introdu-
 cens. Quid, inquam, magis necessarium est, quam earum ponde-
 rare causas, quibus pleni libri omnes, plena omnium gentium &
 seculorum monumenta, qua tragicos exitus, inopinatas & crue-
 sas magnas clades prolixè commemorant, fortunæq; instabilita-
 tem in tam anticipi rerum humanaarum alea demonstrant. Hæc
 omnia dum æqua animi bilance pensitas, Candide Lector, facile
 mecum consenties, difficultatibus hæc gravissimis exposita esse, &
 quidem ingenue fateor, me diu dubium egiisse, an juvenile pectus,
 huic oneri ferendo plane impar, tantis difficultatibus submittere
 sustinerem. Ut tamen Theleum ferunt Ariadnes ope in pe-
 nitissimi Labyrinthi recessus olim ingressum, inde etiam feliciter
 egressum: ita pariter intelligo, me non nisi favoris tui aura am-
 plissimum hunc disputandi oceanum ingredi posse. Nunc tuum
 est, Candide Lector, pro tua, qua es, æquanimitate, benigniori o-
 culo hæc perlegere, & si nec temporis brevitas, nec ingenii tenuitas
 permisit, omnia adeo exactè penetrare, nec ad tanta perfectionis
 limam, quam suo jure repositæ materiae bujus indoles, examinare,
 mitiorem tuam exspecto censoram. A malevolorum telie, qua clari-
 ssimos etiam viros sapius adaptierunt, frustra me immunem
 spondeo: fremant itaq; more suo, gemant, mordeant, & infelicem
 suam linguam bonorum convitio exerceant. Ego displicere
 malis, vera virtutis signum, & contemni à non laudatis, laudi-
 ducens, ad institutum me propius accingo.

§) 3 (§
C A P U T I.

N littore ludentes, antequam laxatis velis
in ipsum controversiarum mare cymbam
immittimus, e re esse putamus, ~~onayeg-~~
~~pius~~ qvandam tractandorum præmittere,
quæ, ne in ignota versemur sylva, instar
statuæ mercurialis viam, qua eundum sit, monstrabit. Ut
itaq; suis quasi limitibus nostra sit inclusa Disputatio, tri-
bus Capitibus hanc absolvere placet: I. Caput Belli *Ety-
mologiam, Homonymiam, & Synonymiam, Qvæstionem, an pos-
sit definiri? Definitionem, quatvor ejus Causas, variasque in
hisce controversias breviter exponet. Caput. II. *Adjun-
cta Belli, ac discursum de captis. Cap. III. varias Belli di-
visiones, quæstionein de *Resistentia, nec non de Fuga ser-
rum captorum injusto bello tradet.* Sit ergo in nomi-
ne Domini**

§. I.

Facilius ut constet *Belli*, quod heic investigare aggre-
dimur, indoles, operæ prætium esse duximus, nonnulla
ex more ab omnis ævi Philosophis recepto, de Nomi-
ne, ejusque explicatione prælibare, quæ faciliorem in se-
quentibus procedendi viam nobis sternant ac aperiant:
facturi autem erimus hoc, non prolixius, ac e re est, ne
tædium ac naufragium legentium animis creemus, nec magis
contractè, quam decet, ne, quæ ad majorem lucem fa-
cere videntur, omittantur, ac sic munericis obliiti, negligentiæ
macula insigniamur: breviter itaque, & quantum à
cordato quovis desiderari potest, de his hic agere animus
est. Exordiri ergo placet, monente Excellent. *Calodio in*

sua Methodol. pag. 727. à nomine, ejusq; Etymologia, sive origine. De qua tot fere sententiarum divertia, ac iudiciorum diversitates extant, quot unquam fuere, qui hac de re aliquid tradiderunt. *Grotius* de Jure Belli ac pac. pag. 1. *Bellum* à voce veteri *duellum* deducit, ut duonus quod fuerat factum est bonus, & duis bis. *Schönbörnerus*, bellum dictum esse vult per *antipbrasim*, quasi minime bellum, cum quod videlicet bellum nihil aliud sit, quam lerna, sentina, schola, ac cumulus omnium vitiorum, scelerum, ac facinorum: partim ex eo, quod eo semel exorto nunquam pristina pax renasci soleat. Secundum quosdam à *Bellua* dicitur, quod Belluarum sit, non hominum, in mutuum sævire exitium, seq; mutuo laniatu conficere. Quidam deductam volunt hanc vocem a *Belo*, Phænico viro, militaris scientiæ peritissimo, qui primus Gladium invenisse dicitur. Quidam a *Belo*, Assyriorum Rege. *Libenthal*. in Colleg. Pol. Disp. 14. rectius eos facere existimat, qui *Bellum* à Græco nomine Βέλος deducunt, quod telum significat, cum Bellum telis geratur. Sunt & aliæ, praeter has, probabiles origines ac nomenclaturæ, de quibus si nostram aperimus mentem, satius esse statuimus, cui libet permittere licentiam, hac in re suo sensu abundandi, ac, quamcunq; velit quis, sententiam eligendi, quam item illis movere; quod tanto confidentius nobis facturos videmur, quanto certius sciamus, neminem firmis rationibus obstringi posse ad hanc præ illa apprehendendam sententiam; cum partim omnes fere ejusdem probabilitatis sint, nec una argumentorum pondere alteri prævaleat; partim etiam, cum nihil periculi ex hujus libertatis inductu emanare animadvertemus,

Homonymiam, variasq; Belli acceptiones, quod attinet admodum in se hoc vocabulum ambiguitatibus ei obnoxium, a quibus paucis hic loci illud absolvere juvante forsan in posterum dicendis quid nobis contusioni pariant. Tenendum ergo, *Bellum* accipi I. generalissime & nimis late, prout suo ambitu comprehendit bellum privatum, quod communem cum publico naturam habere, ac propterea uno eodemque nomine signandum esse existimat *Grot. Lib. de Jure Bel. & P.* Sed quam scrupulosè hoc a *Grotio* dictum, cuilibet, qui vel mediocriter in Politicis versatus est, planum esse puto. Cum *Bellum Publicum* sit, qvod proficiscitur a potestate summa, belligrandi jure instructa; *privatum* autem nihil aliud, quam seditio & rebellio, quæ est subditorum in Magistratum, adeoque vindicta privata, quæ semper censetur esse virtuosa: qvomodo igitur communis naturæ rationem obtineat, cum eidem nec definitio Belli Publici accommodari possit? II. *Stricte*, atque sic vocabulum Belli non totam actionem, totumque complexum Belli denotat; sed determinatè partem duntaxat ejus, scil. *pugnam* seu *pralium*. Ut apud Florum lib. I. Cap. xix. *actum* esset, nisi Elephanti conversi in spectaculum Belli procurrissent. Et alibi: non minus mirabilior ille exitus Belli. Apud Senecam: *Fortuna Belli semper anticipi in loco posita. Thucydidem: ηνικε επόλεμοι ὅπῃ προτοι μερχωρεῖ*: id est, minime Bellum juxta liberata procedit. Cui illud Justini lib. v. Cap. 4. convenit: *In eo bello major pars exercitus, & omnes fere hostium duces cesi. Nobis autem Bellum nihil aliud est, quam dissidium armatum publicum, quod movetur ab eo, cuius est. Qvod*

etiam *nomen* & proprie *Belli* nomine venit, ut in sequentibus patebit.

§. III.

Tertium deniq; quod sese in nominis expositione observandum offert, *Synonymia* est. Sunt autem varia nomina, variæque appellationes huic voci impositæ, quibus declaratur. Aliquando enim in Prophanorum auctorum & Historicorum scriptis, vocabulum *Belli* per rō capere *arma* exponitur. Ut Cicero pro Rab. cap. 8. *Pro saluto communis capere arma*. Item, *esse in armis*. Cœsar. de Bell. Civil., cap. LXIX. *Conclamatur ad arma*, atque omnes copia paucis exceptis *præsidio* exeunt. Aliquando Certamen dicitur: sic apud *Justinum*: *Belli certamen anceps*: *Tacitum*: *missus in eos eques cum expeditis militibus ambigue certavit*. Qvatvis & hæc vox ad contentionem, & splendidam Disputationem significandam, non raro adhibetur. Sic *Sallustius*: *Diu magnum inter mortales certamen fuit, vi ne corporis an animi res militaris magis procederet*. Sunt præter hæc alia quoq; nomina bellum indigitantia, utpote *Pugna*: ita enim Cicero: *Ex omnibus pugnis que sunt innumerabiles vel acerrima videtur illa, que cum Rege commissa*. Alias communis nomine *Prælium* appellari sivevit, hoc tamen cum discrimine, quod Bellum totum tempus Militiæ, prælium autem conflictus ipse & hostilium congressio sit. Quemadmodum haud obscure observasse videtur *Livius* scribens, *populum Romanum nullo bello, multis tamen preliis victum*.

§. IV.

Præmissa ita plenioris evidentiæ ergo explicatione Nomini, recto tramite, ac juxta methodum in Philosophia receptionis, ad Definitionem, ejusq; evolutionem p-

dem

dem promovemus. Ubi statim, antequam definitionem adeamus, sententiam Keckermannii removendam demonstramus; qui infirmo nixus fundamento, bellum frustra definiri defendere conatur. Rationem suæ assertionis hanc addit; Quia bellum est ex numero entium collectivorum, & talium, quæ congeriem in se continent variarum rerum, adeoq; Ens aggregativum, quod definiri non potest, quia ejusmodi ens, in prædicamentis poni nequeat. Qvicquid autem per se non est in prædicamentis, definiti non potest, uti ex Logicorum scholis constat. Qvod autem bellum sit Ens aggregatum, inde evidens est, quia objectum multiplex agnoscit: ubi autem ipsum objectum multiplex est, ibi etiam ipsum scibile tale esse oportet, cum ab objecto rerum unitas & diversitas dependeat. Qvod argumentum, utut in se satis speciosum sit, ac nobis tale prima fronte appareat; ubi tamen ad severioris judicij lancem hoc exigimus, via confestim patet, qua nobis exeundum. Primo itaq; ambabus quasi manibus largimur, *Bellum* esse è numero entium collectivorum; ast nihil fecius esse in prædicamento, licet non directè, tamen reductivè, quomodo aggregata ad sua prædicamenta revocantur. Tribus enim modis aliquid dicitur esse in prædicamentis: vel directè, vel indirectè, vel reductivè; de quibus consule Logicos. Præterea, *Bellum* dupliciter considerari potest; aut enim consideratur ut cœtus & populus non dum in ordinem redactus; aut quatenus sub ratione connexionis unitatem quandam induit; vel si minus terminos Scholasticos; *Bellum* aut consideratur materialiter, aut formaliter: materialiter si consideretur, quatenus constat ex diversis populis, bellum non definitur;

for-

formaliter autem, quatenus cœtus universus certo ordine ad quandam unitatem redigitur, bellum unum, non multiplex est, atque ita recte definiri potest. Non secus ac *Ecclesia, Res publica, Collegium, Civitas*, qvæ sunt entia aggregativa, & tamen definiuntur, non ratione partium, sed ratione formalitatis.

§. V.

Ut eo revertamur, unde digressi sumus aggredimur discursum, in limine paragraphi præcedentis indigitatum, de *Belli* definitione. Ubi priusquam de nostra aliquid movemus, paucis qvorundam Politicorum definitiones examinare placet. *Althusius, Adamus Kelleius, Obrectus*, Bellum definiunt per *actionem*; idque ideo, qvia Bellum includat pugnam. Sed hæc argumentandi ratio nimis infirma videtur: nam quamvis *Bellum integraliter*, & in tota sua latitudine acceptum, pugnam includat, & consequenter etiam actionem, non tamen inde conseqvens est, bellum formaliter dicere actionem, cum definitio sit adæqvata suo definito, debeatque cum definito reciprocari; hoc est, definitionem de definito, & definitum vicissim de definitione, universaliter affirmari debere. Qualis reciprocatio hic locum habere vix potest, cum dicere non possim: omne bellum est actio, & vice versa, omnis actio est bellum: aliud enim est actio, aliud Bellum, quod cuivis patet. *Prætorius* describit Bellum per medium Politicum, qvæ definitio non tam Belli absolute, ut sic, & absque aliquæ considerati est, quam ejusdem & respetive, in ordine ad Politiam, in quantum scil. Prætorio est medium Politicum a principio ortum, ordinarium, & quidem sagatum. *Grotius* definit bellum, quod sit status per vim cer-

tant-

tantum, quatales sunt; quam definitionem etiam vitio labo-
rare, Excellent. Osiander in suis notis Grot. p. 35. observat;
tum qvia vocabulum *status* convenit quidem bello, sed
remotius; in definitionibus autem genus ponendum pro-
ximum; tum qvia nimis in se hoc vocabulum ambiguum
ac obscurum est, cum tamen definitio verbis perspicuis ac
usitatibus constare debeat. D. Osiander in Observationibus Grot.
describit *Bellum*, quod sit *dissidium armatum, duorum exercitu-
rum contrariorum*; quam definitionem, præprimis si non-
nihil suppleatur, utpote nostram, avidissimè arripimus.
Nos talem ex variis auctoribus excerptam formamus de-
finitionem: *Bellum est dissidium armatum duorum exercitu-
rum contrariorum, a Magistratu legitime suscep-
tum, ad injuriam propulsandam & vindicandam.* Quæ definitio, utpote virtuti-
bus bonæ definitionis constans, a nobis censemur accom-
modatissima. Ut autem in omni alia definitione, ita in
hac duo nobis consideranda veniunt; quorum prius est
genus seu conceptus convenientiæ; alterum *differentia*, seu
conceptus disconvenientiæ. *Genus* in data definitione est
dissidium; ne autem hoc genus nimiæ laxitatis accusari
possit, ideoque armatum jungimus, ut excludantur lites
alias agitari solitæ inter populos, quæ belli nomen non
merentur: *Differentia* seu conceptus disconvenientiæ, pe-
tenda à *causa efficiente, materiali, formalis, ac finali*, de qvi-
bus singulis seorsim ac distinctè nobis agendum erit.

§. VI.

Prælibata jam *Belli* definitione, ejusque genere brevi-
ter assignato, consequens est, ut paulo acuratiori mentis
œculo videamus, unde differentia in definitione sit peten-
da. In superioribus autem diximus hanc à qvatuor cau-

sis hauriendam esse. Duplex itaque causa Belli efficiens constitui potest; prima *Agens*, altera *Movens*. De agente primo agamus. Est autem ea vel *Universalis*, vel *Particularis*. Causa Belli *Universalis* est DEUS omnis boni auditor, qui naturale defensionis desiderium hominum cordibus instillavit: ingeneravit enim natura, præcipuum quendam amorem sui, induebatq; hominibus singulare studium, quo ad se ac vitam suam conservandam homines quasi propendent. *Est hec*, inquit Cicero, *non scripta, sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripimus, huius, expressissimus; ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus: ut si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, in tela aut latronum aut inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expediente salutis.* Particularis Belli causa est *Magistratus mundanus*, seu potestas publica, maximeq; summa. Ita enim publicus ordo civitatis postulat. Bellum enim, cum non tantum gentium quietem turbet, multas & pene infinitas clades hominibus, quibus contingit inferat, sed & totius Reipubl. salus ac exitium ab eodem dependeat, non indistincte ab omnibus tractandum est: sed maxime prudentia ac curæ illius permittendum, quem ante omnes decet, pro civium incolumitate sollicitum vigilemq; esse. Hic vero in qualibet repub. ille est, quem *τὸν κύριον τολματικα* singulari eminentia ac splendore ad sceptrum evexit. Qui sapientibus viris circumdatus, perpenitus utrinque rationibus, quæ vel concitare bellum, vel remorari possunt, consiliorum maturitate tandem secum statuet, præstet ne gerere bellum, vel omittere? Vel, ut brevius, ac sine verborum ambitu, quid sentio, dicam: Causa Belli *principalis*

cipialis est persona publica, seu *Magistratus*, & quidem talis, qui neminem præter ipsum DEUM se superiorem agnoscit, nec ab aliquo dependet, qualis est *Rex* & *Imperator*, sive monarchice, sive aristocratice, sive democratice talis sit: inferior enim *Magistratus* ad judicium Martis propriâ autoritate decurrere non potest, cum tò belligare sit de juribus Majestatis, ipsamque Majestatem respiciat, quæ soli summæ potestati tribuitur, ac penes illum residet, qui caput summum est in aliqua Repub. Si itaque inferior aliquis sine licentia & indultu Principis, vel explicito vel implicito, arma sumit, gladium sibi sumit, aut jus illud majestatis violat, & consequenter fulmine Christi tangitur dicens: *Omnis qui gladium accipit, gladio peribit.* Unde in facili est judicium terre de illis, qui, nescio quibus affectibus turgidi, bellum quemvis *Magistratum* auctorem habere statuere non verentur. Ne autem hoc rationibus plane destituti asservuisse videantur, argumentum quoddam, vitio falsæ consequentiæ laborans, nobis obtrudunt: estq; hoc: *Si Magistratus potest exercere jurisdictionem, potest etiam, si vis occurrat, habere jus belligandi; at prius est verum.* Ergo & posterius. Quod ratiocinium, ut modo insinuavi, nullitatem spirat, cum (I) longe dispar sit ratio, *Jurisdictionis & juris belli;* prius cadit in *Magistratum* etiam inferiorem, posterius limites ejus transgreditur. Nam cum administratio Reipub. onus arduum, difficile, ac longe gravissimum sit, inq; ejus gubernatione, tam multi & varii casus, tam varia scelerum, periculorum, ac negotiorum genera *Magistratui* indies objiciantur, ut summus *Magistratus*, licet prudentia ac sapientia instru&tissimus sit, ipsumq; Argum superet, huic oneri

ferendo plane impar ac insufficiens videatur. Præterea, nec cum minori periculo coniunctum esse deprehenditur, si Princeps nimium sibi soli fidere gestiat, cum Princeps sua scientia cuncta complecti, videre, audire & animadvertere vix queat. Fit itaque & quidem summo cum Reipub. bono, ut de fidelibus administris, ac idoneis officialibus sibi prospiciat, quos ad latus sibi in rebus magni momenti adhibet, ut partem curarum & onerum illis tute committere, eorum opera in decernendo & exequendo uti possit, quo expeditius bonus ordo in rem publicam introducatur, ac iutroductus conservetur. Ast ut ut res ita de his sit, non tamen inde consequens est, quod necunt illi de jure belligandi. Hinc jubare meridiano clarius liquet, quid censendum de illa Belli definitione, qua definitur, quod sit illud, quod autore eo geritur, qui habet jurisdictionem. Qvam utope suspectam subsistere non posse ostendit celeb. Osiand. in Obsler. Grot. 234. ex eo, quia illa definitio aut loquitur de potestate belli gerendi *dependente*, aut *independente*: Si prius, habet quidem potestatem belli gerendi, qui jurisdictionem habet; verum ita non describitur ratio belli publici, qua talis, nec refunditur in proprium subjectum, radicem, ac principium: si vero loquatur de potestate *independente*, falsum est, qui jurisdictionem habet, habet potestatem independenter belligandi; cum eo ipso quo quis jurisdictionem habet, tantum presupponatur dependens ab alio, & quidem determinate tantum respectu hujus facultatis. Plura Vid. apud nominatum auctorem. (2) Si vis aliqua externa occurrat absente Princeps, faciet hoc non tam auctoritate propria, quam publica, quæ fundatur in consensu

Princi-

Principis virtuali ac implicito, præsumitur enim ipsum Principem, si moram negotium pateretur, depulsurum vim a civitate subjecta.

§. VII.

Jam causæ considerandæ, Principum ac Imperatorum animos moventes ad tantas Belli faces, hominum strages, sanguinis profusiones, variaq; belli discrimina subeunda, quæ ut evidentis sunt necessitatis, ita abstrusæ investigationis: tantis enim earum cognitio involuta est difficultatibus, ut si has omnes ingrediamur, vix illa patet via, qua nobis egressus sperandus erit: infantiam itaq; ingenii sequi haud audemus, sed cum præeentes habeamus auctores, qui in hoc tam sublimi negotio desudarunt, eorum ductum imitabimur. Felicius autem difficiliora evitabimus, si distinctionem quandam Cauſarum impulsivarum Belli præmittamus. Solent autem a Politicis distingvi Causæ Belli, quod sint vel *Manifestæ*, vel *Occultæ*. *Manifestæ* appellantur, quæ in oculos & considerationem hominum incurunt; suntq; in *defensione* & *invatione* positæ. *Defensio* est, quando quis injuriam ab hoste illatam propulsat. Et hujus causa, justum bellum suscipi partim Sacer codex proclamat, dicens 1. Tim. V. v. 8. *qui non providet suis, illum fidem amisisse, & deteriorem esse gentili;* partim recta ratio homini ad defensionem sui prona dictere videtur. Hinc Cicero, *qui non defendit, nec obſtitit, si potest, est tam in vitio, quam qui facit.* Item: *boc & ratio doctis, & necessitas barbaris, & mos gentilis, & feris natura ipsa præscripsit, ut omnem semper vim quacunq; ope possent, à corpore, & carmine, à vita propulſet.* Huc collimat ilud Caij Juris cons. *Adversus periculum naturalis ratio permittit se defendere.*

Tenetur itaq; Imperator subditos suo imperio subjectos propugnare, idque ob muneris eminentiam, ne titulum sine re habeat, neve Rex sine muneris Regii administratione audiat. Ut enim Gubernatori cursus, medico salus, Imperatori victoria, sic Principi beata civium vita proposita esse debet. *Majores nostri, inquit Cicero, sepe mercatoribus & navicularibus, injuriose tractatis, bella gesserunt.* Sed dum in officio Majestatis circa subditorum detensionem versamur, in nobilem illam, ac maxime intricatam controversiam de Cive, incidimus. *Num scil. civis innocens, quando ad eadem depositur, in tentato Civitati excidio, hosti tradi possit, ad evitandum totius Reip. interitum?* Nos pro negativa militamus sententia, dicentes, non posse Principem civem innocentem ad saevitiam dedere alterius. Cum quicquid imperans in cives suos potest, id omne ex imperio in personam profluit, cui subditorum actiones plenissime subsunt. Verum hoc imperium justum est, & saluti parentium velificatur, non crudelitati aliorum: quia quod injustiam & impietatem sapit, quicquid contra bonos mores est, ad id non extenditur imperium, nec obsequium cives debent. Ipse præterea Princeps, innoxios homines tormentis & suppliciis subjicere vi imperii nequit, quare nec extraneo ad pœnas dare; iniq; omnino per se est, innocentem tradere occidendum: periculo quidem objici potest civis, educi in hostem pro patria, sed morti adjudicari nequit, qui innocens est. Tum quia periculosisssimum hoc est Reipub: potest enim hostis bono cive tradito occiso alium petere, & porro alium: imo aut petet civem gregarium, aut aliquem, qui consilio & auxilio maxime reipub. conductit. Prius non est probabile, & si petat

p̄petat talem, nihilominus innocentia obstabit petitioni: si
 posterius, absurdum erit, talem tradere, qui meritis in
 rempub. est inclytus, qui fulcrum, qui membrum prin-
 cipale, quo sublatō respub. collabascit; & sanē talis res-
 publ. se proderet infirmissimam, nec faceret, quod esset
 faciendum, potentiori scil. in auxilium sollicitato, si ob-
 negatam deditioñem, vellet talis hostis bellum inferre.
 Magistratus ergo potius est, tueri civem, quam tradere,
 & cogitare illud in utroq. lumine fundatum: *Quod tibi non
 vis fieri, alteri ne feceris.* Hunc discursum, plenius tracta-
 tum, videsis apud Osiand. in Grot. & Hennig. in Groti-
 um. Sed ut ad propositum revertamur, dictum in supe-
 rioribus de natura officii Principis esse, vim externam
 a subditis arcere, patriam, libertatem, contra hostium in-
 jurias ac incursionses sartam tectamq; conservare. *Cum*
fortitudo, quæ per bella tuetur à barbaris patriam; vel defen-
sit infirmos, vel à laboribus sociis, plena justitia est: dixit quon-
 dam Ambrosius. Sed quod de his dictum, idem de con-
 fœderatis injuria oppressis, & aliis societatis vinculo no-
 bis devinctis, sentiendum erit. His enim ut opem fera-
 mus, ipsa fides, & religio pactorum jubet; quin imo ipsa
 natura, qvæ cognitionem qvandam inter homines insti-
 tuit, id ipsum exigere videtur, cum ad mutuum adjuto-
 rium generatus sit homo, & ipsa quasi natura ad vitam
 socialem amplectendam impellatur, ut mutua sibi invi-
 cem parare possit subsidia. Si præterea societas ac fœ-
 dus defensionis causa initum est, auxilia denegari non
 possunt: ipsa enim societatis natura huic tacitæ clausulæ
 repugnat, si scil. bellum justum fuerit, cum ad bella inju-
 ita nulla sit obligatio; omnia enim fœdera, qvæ auxilium
 ad bel-

ad bellum spondent, hac tantum intelliguntur conditione, si bellum fuerit justum, etiam si expresse non sit additum: promissio enim de re illicita non obligat, & licet quis in societatem injusti beli consenserit, non tamen tenetur promissis stare, quia fidem suam nemo obligare potest, quando illam servasse peccatum est, juxta tritum: *In manus rescinde fidem tuam.* Ut finem huic discursui imponamus, his verba Ciceronis subiecte placet: *Vehementer est iniquum, vitam quam à natura acceptam propter patriam conservaveris, si natura cogat reddere patriæ cum roget, non dare, & cum possis cum summa virtute & honore pro patria interire, male per dedecus & per ignaviam vivere, ut cum pro amicis, & parentibus, & ceteris necessarijs adire periculum velis, pro republi- ca, in qua & hoc, & illud sanctissimum nomen patriæ continetur, nolle in discrimen venire.* Ambrosius inquit, qui non repellit injuriam a socio, si potest, tam est in vito, quam qui facit. Solennis quoque est inter nonnullos politicorum discursus: *An extraneus Princeps Bellum gerere in alium Regem possit, qui atrocissimis injuriis, & aperta tyrannide subditos suos premit?* Qui discursus quamvis ab utraque parte suos habeat patronos, tutorem tamen nobis ingredi viam videntur illi, qui negativam defendunt. Quia alter Rex non Iesus à tali Tyranno, nihil in ipsum jus habet; sed ambo immediate sunt sub Deo, & in tali statu nihil reliquum est subditis, nisi libelli supplices, deprecations pro aversione hujus vel illius actus Tyrannici, processus feriae ad Deum, pro immutatione animi sacerdientis, qui non patitur tentari ultra posse. Sed ut de his nihil ulterius jam dicamus, pergitus ad illud, quod magis controversum est. Agitari solet inter Politicos, simul ac

Theo-

Theologos quæstio haud vulgaris de Bello ob infidelitatem ac diversitatem religionis: Num scil. Bellum contra barbaros & infideles populos, a quibus nulla injuria suimus affecti, tantum ob infidelitatem ac cultum idolatricum legitime suscipi potest? Et licet diversa de hac re judicia deprehendere liceat, nos tamen illis, qui negativam tuentur, calculum nostrum addimus, eamque hisce fundamentis munimus: Quia enim Christus & Apostoli, etsi flagrantissimo zelo gloriæ DEI, & veritatis cœlestis arderent, adeo quidem, ut Christus super Scribas, & Phariseos Hæreticos sæpe illud repeteret: *Væ vobis*; nusquam tamen in Sacris literis legimus, Christum & Apostolos, aut Judæos, aut Gentiles Evangelium spernentes oppugnasse, aut aliis licentiam oppugandi armis corporalibus tradidisse. Cum Regnum Christi non sit de hoc mundo, neque corporalibus, sed Spiritualibus armis, quærendum. *Hoc enim*, inquit Tertullianus, *ad irreligiositatibus* *eologium concurrit, adimere libertatem religionis, & interdicere di-* *vinitatis opinionem: ut non mibi liceat colere quem velim, sed cogar cum colere, quem nolim.* Deinde, religio non imperari, sed svaderi debet. Nam cum fides sit in anima, quæ spiritus est, non tantum difficile est populum cogere ad fidem, verum impossibile, quia sola Divinitas interiora cordis agnoscit, scrutatur & judicat. Hinc Augustinus: *Liberum quidem est credere, imo quoddam divinum in spiritu, ex- terna igitur vi, nec cogi potest, nec debet.* Cui suffragatur Max. dictum: *Nullam esse intolerabiliorem tyrannidem, quam consciencias dominari velle.* Tria inquit Stephanus Poloniæ Rex *DE-* *um sibi reservasse, ex nihilo aliquid facere, scire futura dominari con-* *scientias.* Sufficiant hæc nobis de defensione dixisse.

Causam belli *Manifestam* diximus etiam in *invasione* positam esse. Juste autem exercetur *invasio*, quando *dittiones* *damnum* *recompensare* *recusantes*, *clarigatione facta*, *armata vi invaduntur*. *Jus omne*, inquit Augustinus, *petere bello gentem eam*, aut *civitatem*, *qua neglexit corrigere*, *quod turpiter & improbè a suis commissum est*. *Qui cum convenit illud Senecæ: & quædam vox est, & jus gentium præ se ferens: Redde quod debes.* Dicitur etiam *naturalis ratio id ipsum*, *cum non solum nobis datus sit appetitus irascibilis*, *cujus est noxia propellere & arcere*; *sed & concupisibilis*, *cujus est, damnum repetere, & compensationem tentare*; *qui certe frustraneus esset*, *si mala & noxia semper essent sustinenda*, *nullo autem in casu animadvertisenda*. Erit autem *injuria illa*, *qua justam belli causam constituit*, *non levis aliqua*, *sed atrox, & bellidamnis proportionata*, *nec quæcumque injuria sufficiens est*, *ut justum bellum inferatur*, *sed oportet esse prudentis arbitrio gravem & dignam*, *ut propter eam, tantum malum, quantum bellum est, inferatur*. Ratio est, *quoniam sicut non licet pro quacunque culpa, exequi pœnas graves, ut mortis, abscissionis membra, & flagellarum in internos malefactores*: *ita non licet pro quacunque injuria, ab externis illata, bellum adversus eos movere, quo tot cædes, direptiones, incendia, vastationes, & similia alia gravissima mala inferuntur*. Etenim juxta delicti quantitatatem esse debet plagarum modus. Fuerunt causæ Belli *Manifestæ*. Sequntur *Occulta*. Quæ in *intimis animorum recessibus latent*, *nec sese nisi quibusdam signis exerunt*. Duæ autem, *præprimis, occultæ bellorum causæ a Politicis recensentur*. *Ambitio scilicet & Avaritia*. De Ambitione

tione quidem constat, quod ea multorum bellorum causa ac origo extiterat: cum enim mortalibus ambitionis quædam semina ab ipsis quasi incunabulis adhæreant, nec quicquam ipsis gloria nominis, fama, ac splendore magis ad palatum sit; hinc fit, quod qvorundam animi ambitionis laqueis adeo constringantur, ut saepe, non tam justa causa, quam ambitio, nocendi cupiditas, & si quæ aliae sunt, gravissimas clades ac sanguinis profusiones apud ipsos extorserint. Ut nervose Salustius: *Illi libidinem dominandi causam belli habent, & maximam gloriam in maximo imperio putant.* Et alibi: *ambitio una & vetus bellandi causa est.* Sic agebat Alexandrum furor aliena devastandi, non contentus civitatum strage, quas aut Philip-
pus vicerat, aut emerat, alias alio loco projecit. Unde Schytæ ad eum: *Si Di habitum corporis tui aviditati animi parrem esse voluissent, orbis te non caperet, altera manu orientem, altera occidentem contingeres.* Hinc Seneca: *O infelices illas, quibus dominandi trans maria cupiunt mittere.* Avaritia quoque immanis & inflatiabilis est bellua, quam nulla regna, nulla imperia latiant. Hæc Semiramidem olim in Indos, Sennacheribum Assyrum in Ezechiam, Crassum in Parthos, Cyrus in Massagetas, Xerxes in Græcos, Hannibalem in Romanos, Hispaniam, in Indos, Turcas in Hungariam commovit, & armavit. Unde quasi fasciculo, injustas belli causas plures complectitur Augustinus: *Nocendi cupiditas, ulscisciendi crudelitas, implacatus & implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, et si que sunt similia, hec sunt, quæ in bellis jure culpantur.*

Si unquam res aliqua perficienda finem intentum ac
 metam propositam ut asseqvatur, instrumentis mediis-
 que quibus finis ille introducatur, sufficientibus eget; est
 fane bellum illud negotium, quod sine prævia ac labo-
 riosa deliberatione mediorum, sumptuum, apparatu-
 que necessariorum, vix luscipi potest. Cum fortuna
 Belli semper in ancipiti sit, nec unquam minus quam
 in Bello, eventus respondeat, incipere quidem id cuivis,
 etiam ignavo licet, deponere autem cum victores velint.
 Bellum itaque non cogitet, quem nervus rerum geren-
 darum fugit, cum fieri possit, ut deficientibus iis, quibus
 in eo opus, Bellum sinistrum ac minus felicem eventum
 nanciscatur. Sapientis proinde est Principis, de præpa-
 ratoriis in tempore sollicitum esse, exemplo Philippi
 Maced. qui debellaturus Persas in apparatu totum bien-
 nium fuit occupatus. *Prius enim est parare Bellum, quam
 exercere.* Qvintil. *& diu apparandum est bellum, ut vint ascer-
 lerius;* inquit Publ. Est autem, *Materialis Belli causa duplex:*
 vel *ex qua*, vel *circa quam.* Materia *ex qua seu instrumenta-
 lis,* est vicissim, vel *realis*, vel *Personalis.* Realis Belli mate-
 ria multiplex variaq; a Politicis habetur. Utpote (I.)
Pecunia: nam qvemadmodum negant Medici sine nervis
 hominem ambulare posse, ita Politici sine re monetaria
 Bellum; hæc enim inter instrumenta Bellica, primum &
 utilissimum est, qvatenus per eam, reliqua omnia instru-
 menta parari, ac amissa recuperari possunt. Huic accedit,
 quod non modo difficile sit, sed fere impossibile, res præ-
 claras gerere, cui pecuniae non sufficiunt. Testis et-
 iam est experientia, ob nummorum defectum scepissime
 arma

arma de manibus excuti, frigidiissime tractari: neque contineri in officiis milites stipendiis non erogatis. Hinc Thucyd: *Bellum non est in armis maxime, sed in expensis & sumptibus, quibus efficacia & utilia sunt arma.* Romæ temporibus Augusti ut perpetuo ac sine difficultate sumptus ad tuendos militesque prosequendos suppeteret, ærarium militare institutum est. Sveton. in August. cap. 49. *Noverat enim Princeps, antequam inchoaretur bellum, de copiis ac expensis sollicitum debere Imperatorem.* Cum, juxta vulgatum illud, *cui pecunia dicit, ei omnia desinunt.* (II.) *Arma*, sine quibus nemo vel hostem peilit, vel resistit invadenti: nam quemadmodum apis amissio aculeo, aper dente, taurus cornu torqvet, ita miles ad certamen ingrediendum plane est ineprus, nisi armorum præsidio munitum pectus habeat. Romani in Bellum undiq; muniti progredi soliti sunt: galea tegebant caput, lorica pectus, totumque clypeo corpus, atque hoc modo dimicandi acriorem sumebant audaciam, cum munito capite ac pectori vulnera non timerent. Sunt autem arma, vel minora sui ductilia, quæ manibus gestare milites solebant, ut Gladii, Aci-naces, hastæ, bipennes, jacula, sagittæ, arcus, Sclopeta, seu bombardæ minores: vel majora seu vectilia, ut machinæ fulminares grandiores, quæ curribus & eqvis vehi solent, quarum inventionem collocant Chronologi in annum 1300, sub Imperio Venceslai: his instrumentis milites adversus hostium tela se defendunt. (III.) *Realem Belli materiam respicit quoque provisio commeatus, annone & rei frumentarie.* Magna autem in Bello habenda ratio, ut alimenta ad satietatem & robur sufficientia porrigan-tur, ne sine commeatu pecuniaque magis quam pugna consumatur.

natur exercitus; cum reliquis casibus cum progressu temporis subveniri queat, ast annonæ in necessitate nullum remedium habet: nam *benter caret auribus, juxta vulgatum.* Unde Vegetius: *hoc unum maximum est, ut tibi sufficiat victus, hostes inedia frangat.* Seqvitur materia Belli *Personalis*, seu personæ ad Belli discrimen necessariæ; qvæ sub duplo sunt differentia: aut enim *Duces* audiunt, aut *Milites*; de quorum diversa consideratione, distinctione, modis conscribendi, variisq; officiorum generibus prolixæ satis in Politicorum scriptis actum investiganti patet. Ast cum nostri non sit instituti, ea quæ à magnino-minis auctoribus satis perspicue antea exposita sunt, nec omnia, qvæ qvocunque modo de horum indole cognosci possint, observare, cum ita in immensum præsens discursus excresceret. Sufficiat nobis, ne sicco, quod ajunt, pede, hæc præteriisse videamur, qvædam in genere de *sexu, etate, ac qualitatibus personarum*, chartis mandasse. *Sexum*, qvod attinet, ad potiorem natura deferendum hoc officium: est autem is ut plurimum masculinus, cum fæminis ordinarie hoc non concedatur. Sed tacite quis mihi, utpote contrariæ sententiæ favens, haud vulgari objectionis cuspidé occurrat: Fæminis arma tractare, in castra descendere, ac hostem ferire non esse inconveniens, cum partim virtus nulli præclusa sit, quin potius omnes admittat, sine lexus discrimine; partim Historicorum scripta abunde satis testentur, extitisse fæminas numero plures, admirabilis in variis calamitatibus ac casibus constantiæ, quæ laboribus, armis, ac virtute masculis non modo æquales, sed longe superiores habitæ. *Justinus lib. II. cap. 12. de Xerxe, Potentissimo Persarum Monarcha narrat.*

narrat, Quod cum milites ejus pugnam cum hoste capesserent, ipse Rex veluti otiosus spectator pugnae, cum parte navium trepidus in littore remanserat, Arthemisia autem Regina Halicarnassi, quae in auxilium Xerxi venerat, inter primos duces bellum acerrime ciebat. Idem de Amazonum exercitu refert Justin. cap. iv. Singulare omnium seculorum exemplum auxere Rempubl. sine viris, jam etiam cum contemptu virorum se tueruntur. Sunt & alia exempla ubique in historiis obvia, quae pro fœminis dimicare videntur. Sed de his, quid sentiendum sit, in promptu est. Nos largimur equidem, non paucas inventas Heroinas fortissimas, virtuteq; maxime conspicuas, quae in mulieribus virilem audaciam s?pe latere, suis exemplis satis demonstrarant. Concedimus etiam, temporum historias abunde satis docere, multitudinem mulierum adversus potentissimos non modo strenue se defendisse, verum & ingentes exercitus, munitissimasq; urbes, summo animorum impetu cæcidisse ac solo coæquasse. Ast ex hilce exemplis nihil minus, quam hoc fluit, quod volunt, acerrimi illi sexus muliebris propugnatores. Nos itaq; omissis his cum illis non possumus non facere, qui fœminas, pari modo, ad arma admittendas ac viros strenue negant. Partim cum ipsa ratio fœminis svadere videatur, ut nullo necessitatistelo urgente, ob pudorem muliebris sexus domi sese contineant; partim cum natura fœminis, vim, robur & fortitudinem plerumq; denegarat; unde fit, ut mollitie aliisq; infirmitatibus laborent, nec ad martem ordinarie decurrere possint. Est & etatis in personarum lustratione aliqua habenda cautio, ne nimis pueri ac penitus immaturi, nec nimis senes ac decrepiti ad militiam adhibeantur, cum utriq; huic oneri ferendo ob etatis

ætatis imbecillitatem plane sint inhabiles. *Cononem* refert Justinus lib. V. cap. vi. classem maxima industria exornasse, armatis tantum senibus ac impuberibus pueris, qui magnam belli moram non fecerunt, sed in conflictu partim cæsi, partim fugientes capti dicuntur. Conscripti ergo viri juvenilis ac vegetæ ætatis, Res enim ipsa loquitur, neminem commodius aut majori cum utilitate ad officium militare evehi posse, quam qui intelligit, quæ vitanda, quæ amplectenda, qvi, quando, ubi, quomodo, quibus copiis, ac acie dimicandum? qui hostem lacecere, adoriri, inire prælium, hostem ferire, fugare, ac fugatum perlequi valet. De quibus ita Vegetius: *Sit adolescens Mar-tis oneri deputandus, vigilantibus oculis, erecta cervice, lato pectore, humeris musculoſis, valentibus digitis, longioribus brachiis, ven-tre modicus; & quæ sunt alia requisita.* De his autem personis ad militiam adhibendis non omnes convenient: nam cum mortales omnes ejusdem non sint conditionis, ipso fato quosdam ex viliori luto fabricante, alios vicissim nonnihil supra communem sortem extollente, hinc fit, quod una eademq; ratio inter omnes non obtineat. Disceptant itaq; inter se le auatores de *Clericis*. Henniges in Grotium, Clericis armorum usum semper in Veteri Ecclesia interdictum perhibet, quoniam apti non erant, qui servitia illa personalia præstare queant: ante seculum autem, & quod excurrit, tantum abest, ut Clerici à bello manus abstinuerint, quin potius illi omnium fere quæ inter Christianos geruntur, Bellorum fuerint concitatores: qua in re, imprimis Pontifices Romani infami exemplo alios præeunt, qui baculum Aronis, & gladium Nimrodi una manu gerunt, altero pugno codicem, altero ensem gestant,

una parte Clerici, altera belli Duces salutari volunt. Verbo: proniores ad arma, quam ad Sacra. Thomas pro hac sententia disputat, & producit argumenta, quod clericis licet bellare atque Episcopis; tum ex eo, quia sunt Pastores; Pastorum autem est lupo invadenti resistere: tum ex eo, quia si clerici possunt instigare ad bellum, & alios inducere ut pugnent, nec non honestum sit, pro defensione patriæ & Christianorum mori, etiam Clericis illud licitum esse videtur. Sed quod (I) concernit: lupis resistere debent utique Episcopi & Clerici; verum non ore gladii, sed gladio oris, non armis materialibus, sed spiritualibus, ut loquitur Osiander. Præterea non ejusdem est rationis, inducere ad Bellum, & Bellare: Bellare enim est inconveniens personæ Clericali; hortari autem ad Bellum, non ab officio dissonat: si enim Clericorum est hortari, ut unus quisque graviter officium suum expleat, etiam officium erit determinate respectu militum; & quamvis honestum sit pro patria mori, non tamen hoc omnibus convenit. Rodens ab Arriaga Clericos a Bello arcendos vult, hac de causa, quod illi, qui consecrati sunt ad sacrificium incruentum celebrandum, in memoriam Christi innocentis, pro aliis innocentibus non debeant alieno sanguine manus suas defedare, sive per se immediate, sive consilio & directione id fiat. At hoc est somnia vigilantibus vendere. Tale enim sacrificium incruentum blasphemie statuitur, & Pontificis sacrificulis impie assignatur. Nos autem ex mente Excellentiss. Osiandri censemus, Clericos hodie arceri Bello, non tam ex defensu liciti, cum jure naturæ omnes, si apti sint, ad prælulum ire possint, natura ipsa sui defensionem imperante, quam ex concessione privilegii: quia omnino seperata

sunt DEI dona; Ministerium Ecclesiasticum, & officium
 Civile, quæ inter se commiscenda non sunt. Alias quid de
 his sentiendum, facile colligi potest ex Artic. vii. August.
 Confes. Tertium, quod nobis hic considerandum supra
 diximus, *qualitates ac officia Personarum sunt.* (I) Ergo ab
 omni cordato milite ad castra descendente reqviritur, *ut*
pietatis clypeo pectus munitum habeat: nam ubi Divina pro-
 videntia non commilitat aetibus hominum, malus iis ob-
 venit eventus, & exitus spei, voto ac cogitationibus lon-
 ge adversus. Exempla qui desiderat, ipsum *Davidem,* a-
 liosq; in Sacris insigniter commendatos, tanquam veræ
 pietatis alumnos, inspiciat. Pieratem excipit (II) *Sci-*
tia rei militaris, quæ misitem maxime decet, ac ut officio
 delegato dextre fungatur, socios in officiis contineat,
 autoritatem apud suos obtineat, nomini famam ac æter-
 nitatem det, utramq; paginam facit. Ast cum inter per-
 sonas in militari officio constitutas, magna ex officiorum
 dignitate diversitas detur, hinc sit, ut in superioribus, ut-
 pote Ducibus, aliisq; Officiariis, insignior plerumq; mi-
 litaris peritia splendescere debeat; haurire autem pos-
 sunt hanc ex crebra historicorum, utpote veterum & re-
 centiorum, evolutione. Proditum est memoriæ, *Epa-*
minondam Ducem militiæ fortissimum, inter literas na-
 tum & educatum fuisse, ut ipsa hæc scientia causa fue-
 rit rerum ab eo præclarissime gestarum. Ita *Cesarem,*
Trajanum, & Hadrianum, non rudes, non ignaros, sed in-
 signi literarum cognitione imbuitos fuisse accepimus.
Alphonsinus Rex gloriari solebat, se arma & armorum
 usum a Historicorum scriptis didicisse. Ad militarem
 scientiam etiam adqvirendam, ut plurimum
 facit

facit peregrinatio, cognitio morum, hujus vel illius gentis, freqvens iterataq; exercitatio, ac ad usum armorum assuetatio. Sunt autem milites tempore pacis, in armis sedulo excercendi, ut tanto expeditiores in Bello ad arma tractanda reddantur, cum exercitatio dimicandi audaciam nutriat, faciatq; ne quis ea metuat, quæ antea se bene dedicisse confidit. Eo consilio etiam Romani antiquitus tempore pacis armatas habebant militias, in quibus subditi quotidiana armorum tractatione ad Bellum se præparabant. Generatim autem ad exercitationem militum facit, ut assuetant labori, vigiliis, frigori, ac fami: non enim ignavia, inquit Tacitus, magna imperia continentur, sed virorum armorumq; faciendum certamen. Sic laudem inveniunt Alexandri Magni milites ab Eudemo, referente Curiio lib. III. cap. II. Vir viro, arma armis conserta sunt: ad nutum monentis intenti, sequi signa, ordines servare didicere. Qvod imperatur omnes exaudiunt: obsistere, circuire, discurrere, in cornu mutare pugnam, non duces magis quam milites callent. Defatigatis humus cubile est, cibus quem occupante satiat, tempora somni arctiora, quam noctis sunt. Peritiam militarem concomitatur quasi (III.) Fortitudo, quævis pericula honestatis causa aggrediens, pectusq; adversus omnem vim, omnemq; eventum magnanimum ac imperterritum gerens. Hac inter Græcos olim conspicui fuerunt, Agamemnon, Achilles, Ulysses, Ajax, Themistocles, Epaminondas, Gongyrus, Alexand. Magnus, Miltiades, & si quæ alia in annalibus memorantur avara famæ pectora, & nomina haud ingloria, æternitatis tabulis tanquam martis miracula inferenda. Haud parum denique personæ militari ornamenti ac gloriae virtutum illa Regina Prudentia conciliat, quippe

cum non solum manu in bello res geratur, sed consilio,
 virtute cum pridentia conjuncta, qva vacillante laba-
 scit ipsa soliorum majestas, evilescit sceptorum digni-
 tias, sterilescit reverentia. Petitur præterea differen-
 tia in definitione ab objecto, qvod sunt duo exercitus con-
 trarii; qvibus excludimus primo *Militiam*, ubi non duo
 exercitus contrarii, sed unius partis exercitus est: secun-
 do distingimus a *Duello*, ubi non duo exercitus congre-
 diuntur, sed duo saltem seriam & deliberatam pugnam
 ineunt. *Tertio* distinguitur a qualicunq; dissensione, rixa,
 & inimicitia, vel duorum exercituum unius regis, vel ho-
 minum privatorum. Ipse autem hostis, quantuluscum
 que sit, contemnendus nullo modo est, cum saepe contemptus
 hostis cruentum certamen edere soleat. Sic male cessit
Xerxi, ubi cum *Leonida* Spartanorum Rege fortunabelli ipsi
 esset experienda: nam *Xerxes* contemptu paucitatis Spar-
 tanorum, eos pugnam capessere jussisse fertur, a qvibus
 paulo post, gravi vulnere, magnaq; clade affectus. Est
 & denique fides hosti data servanda, poscente hoc ipsum ipsa
 fidelitatis, veritatis, ac justitiae indole. Nisi enim fœde-
 ra publica obtinerent, & servanda essent, nulla pax aut so-
 cietas inter humanum genus subsistere posset. Hinc Am-
 brosius, *etiam in bello fidem & justitiam servari oportere, nec de-*
corum servari oportere, si fides violetur,

§. IX.

Explícata jam breviter ac pro ratione instituti causa
Belli materiali, eaq; tam reali, qvam perlonali, ordinis
 ratio postulat, ut ad formalem *Belli causam* inquirendam
 nos acceleremus. Expressimus autem formam ejus in da-
 ta definitione, hinc verbis, legitime suscepimus. Ut autem

Bellum

Bellum legitimum ac justum sit, non sufficit inter sum-
mers utring, potestates geri: sed requiritur, ut praeter id,
quod justam causam agnoscat, publice etiam ejus significa-
tio, ab altera partium alteri facta sit: haec autem indicatio a-
deo ante bellum necessaria, ut non bellum, sed latrocini-
um dicatur, quod sine precedente indicatione & denun-
ciatione infertur. Hinc Cicero: *at belli quidem equitas,*
sancissime faciali Romani jure prescripta est. Ex quo intelligi-
datur, nullum bellum esse justum, nisi quod denunciatum
& indicatum sit: appellari autem solet talis indicatio com-
muni nomine *Clarigatio.* Estq; legiima belli denunciatio, fa-
cta vel viva voce per faciale, vel scripto per litteras. Qvam ut
audivimus ad justum Bellum requiri, partim *jus Divinum*
Deut. XX. 10. partim *jus gentium commune*, partim *manife-
sta ratio dictat:* ut enim in iudicio fori prius in ius voca-
mus, qvam nostra vi repetimus; sic etiam decet bellum
prius indicere, qvam inferre. Ast Bellum cum geritur
defensivum, nihil refrere videtur, an denunciatum, nec ne-
qvia hostis Bellum faciendo id ipsum sibi latis denunciat,
cum facile augurari potest, naturale defensionis benefi-
cium alteram partem non omisuram: si tamen res, nisi
cum cæde promiscua aliorum, itemque rerum vastatio-
ne, componi non potest, denunciatione in id opus est, si
non ex justitia, saltem ex charitate & officio Christia-
no, ut prius constare certo possit, omnia tentata esse,
nec tamen levioribus modis ius nostrum nos posse con-
sequi. *Ritus* autem indicandi bellum quod attinet, ii pro
varietate gentium, ut plurimum variant. *Carthaginenses &*
Romani olim certa verborum formula præmissa, qua Bel-
lum denunciabant, per faciale in fines hostium hastam

ſerratam , aut ſangvineam præuſtam immiferunt. For-
 mulam apud Romanos uſitatam , exhibet Livius lib. I.
 ſcribens, Legatus ubi ad fines hostium venit, Audi Jup-
 piter , inquit, audite fines, audiāt fas. Ego ſum nuncius publicus
 Romani populi, iuste pieq; legatus venio, verbis meis fides ſit,
 (peragit deinde poſtulata:) ſi non deduntur quæ poſcit , diebus
 tribus & trīginta peractis, bellum indicit. Audi Juppiter, & tu
 Juno. Qviri ne Dij omnes cœleſtes, vosq; terreftres, vosq; inferni
 audite: Ego vos obteſtor, populum illum injuſtum eſſe, nec jus per-
 ſolvere. Hodie plerūc; duobus modis Clarigatio iſtituiſ-
 ſolet: vel per literas, quæ per puerum mitti ſolent, & dicun-
 tur Germanice Feind: oder abſag Brieff: vel per facialem
 qui eſt minister Publicus, & præco , quem patrem patratum,
 vocabant Romani. Germani Heroldt. Atq; hic ablega-
 tus a Magistratu ad Bellum hosti denunciandum, jure
 Legatorum truitur, & violari nequit, cum referat per-
 ſonam Principis: ſi jam majestas eſt inviolabilis, erit quoq;
 ille, qui eam refert, ejus nomine ſanctus. Quemadmo-
 dum Rex ex vicariatu DEI censetur eſſe ſanctus, ita Le-
 gatus ex vicaritu Regis mittentis. Hinc, qvidquid Lega-
 tis accidit vel honoris vel contumeliae, id omne in ipsum
 redundant Principem, cujus vices uſtinet Legatus.

§. X.

Finiſ Belli in definitione oſtenditur, dum dicitur eſſe diſ-
 fidium, & quidem tale, quod uſcipiatur ad propulsandam &
 vindicandam injuriam. Quo ipſo obiter id indicatum vo-
 lūmus, hanc definitionem non eſſe niſi Belli publici, &
 quidem iuſti, cum ad Bellum qua tale non reqviratur,
 nec omnia Bella ita ſe habeant, ut ob hunc finem uſcep-
 ta ſint; plurima enim in historiis occurruunt exempla,
 ubi

ubi nec ad propulsandam nec ad vindicandam injuriam,
 Bella suscepta, nec etiam partes tale quid semper præ-
 tenderunt. Hujus rei luculentum testimonium habe-
 mus in Gallis illis, qui Romanam urbem deleverant. Ad
 hos Clusum oppugnantes, cum Legati Romani venissent,
 quærentes, quodnam id jus esset, agrum a possessoribus petere,
 aut minari arma, ecquid in Hetruria rei Gallis esset? Hi feroci-
 ter dicunt, se in armis jus ferre, & omnia fortium virorum esse.
 Simile quid habemus in Legato, non multum de belli
 causa sollicito, ferociter dicente, sicut aerem & cælum omni-
 bus, ita omnes terras fortibus viris aperiisse naturam. Ex
 quibus aperte constat, omnes populos propagationem &
 vindicationem injuriæ non obtendere, sed non colorata
 violentia, sine ullo juris velo aliena rapere, nec tamen ideo
 minus dici debent Bellum gerere. Alias communiter
 Bellum pacis causa suscipit dicitur; ita Cicero: Bellum susci-
 piatur, ut nihil aliud quam pax quæsta videatur. Sallustius:
 Sapientes pacis causa Bellum gerunt, & laborem spe otii susten-
 tant. Qua ratione etiam Augustinus Belligerari voluit,
 lib. XIX. de Civit. Dei cap. XII. scribens: Quod mecum,
 inquit, quibus res humanas, naturamque communem, utcunq;
 intuetur, agnoscit, sicut nemo est, qui gaudere nolit, ita nemo est,
 qui pacem habere nolit. Qvandoquidem, & ipsi, qui bella vo-
 lunt, nihil aliud quam vincere volunt, ad gloriosam ergo pacem
 bellando cupiunt pervenire. Nam quid est aliud victoria, nisi
 subiectio repugnantium? Qvod cum factum fuerit, pax erit. Pa-
 x igitur intentione geruntur bella, ab his etiam, qui virtutem
 bellicam studient exercere imperando & pugnando.

CAP.

C A P . I I ,

S. I.

Ncertus ac dubius belli exitus adeo est, ut ante victoriam nemo de triumpho gloriari audeat; hoc tamen quam maxime manifestum est, vix unquam bellum aliquod sine strage, calamitate, ac sanguinis effusione cruenta suscepturn esse; ut ex exemplis satis tragicis demonstratu facile est. In *Judea* diversis vici- bus, duodecies centena, & quadraginta millia hominum cæsa refert *Lipsius*. *Pecca Rex Judee*, uno die centum viginti millia cæcidit. In *Bello civili*, quod filii tres *Ludovici Pii* inter se gesserunt, in primo conflitu centum millia ceciderunt. Hinc est, quod quidam *Bella*, nihil aliud, quam flagella generis humani, Lanenas, & ludos cruentos esse dicant. *Quemadmodum* his versibus quidam docere conatur:

*Nobilitas cum plebe perit, lateq; vagatur
Ensis, & a nullo revocatur pectora ferrum.
Stat crux in templis, muleq; rubentia cade
Lubrica saxa madent, nulli sua proficit etas,
Non sensus extremum piguit ferventibus annis
Præripitasse diem, nec primo in limine vite
Infantis miseri nascentiæ rumpere fata.
Crimine quo parvi cedem potuere miserri?*

Vastationum etiam incendiorum, & rapinarum nullus in bello est modus. *Vdemus*, inquit *Sallustius*, rapi virgines, Pueros divelli liberos à complexu parentum, matres familiarum pati, quæ victoribus collibuerunt, fana atq; domos spoliari, cedem, incendia fieri. Postremo armis, cadaveribus, cruento, ac luctu

omnia

omnia compleri. Captivitatum quoque nobis tristia in historiis occurunt exempla; ubi parta victoria, capti in Bello non trucidantur, sed servantur, ac ad vilissima abjectissimaque quævis munera adhibentur. De seostrelegimus, quod barbarica insolentia, qvatvor Reges captos currum trahere coegerat. Tamerlanes captum Bajazetem Turcarum Imperatorem, caveæ ferreæ inclusum circumduxit, eiq; in eqvum ascensurus instetit: & si qvæ alia sunt exempla fatis tragica, quæ nos ignorare non permittunt, quantas Bellum calamitates, qvanta damna, qvantave incommoda, in genus humanum importat. Hac occasione breviter etiam in discursum de *Bello captis* descendere placet. Mota est inter Politicos controversia de illis, qui in bello capi sunt; An possint redigi in servitatem? Quidam, inter quos est *Scotus* & *Bodinus*, talem captivitatem prorsus damnant. Nos non attendendo auctoritates adversariorum, Quæstionem tute affirmari posse existimamus. Cum enim respublica, contra quam Bellum geritur, censeatur hostis, ad hunc effectum, ut puniri possit in membris suis, quoad bona fortunæ; conseqvens est, ut quemadmodum tota in membris suis spoliari potest, bonis externis, sic tota subjici possit servituti. Docet præterea hoc ipsum usitata praxis penes omnes nationes: sic *Alexander Magnus*, cum oppidum, ad qvod multi profugiebant, expugnasset, omnes profugos, teste Arriano, servitute damnavit. Argibi etiam *Mycena* expugnata, decimum virum sacrificantes, cæteros servos fecerunt, ut *Diod. Sicul.* lib. II. testatur. Si deniq; dimitterentur vieti, permultum decederet Reipub. victoris; nam privaretur fructu victoriæ, quæ ipsi omnia hostium in

manus tradidit. Sua deniq; benevolentia duplicaret sibi pericula, novo Bello contra dimissoſ hostes tentandus, eo periculosius, qvo pertinaciōri animo contra consvetos hostes ad vindicandam ignominiam efflent reddituri. Plura habemus præmeditata, quæ ad præsentis capitatis pleniorē illustrationem facere possent, sed ut illa apponamus, vetat instituti ratio; consultum itaque ducimus, ulteriore deductione supercedere, ad seqventia pergentes.

C A P. III.

§. I.

Sic Belli definitione, nec non causarum expositione breviter ad finem perducta, ut fidem antea datam, sanctam servemus, restat ut quantum ingenii nostri tenuitas permittit, *in examen variarum Belli divisionum excurramus*. Grotius de Jure Bel. & pac. lib. I. cap. III. maxime necessariam hanc Belli dicit partitionem, qua dicitur quod Bellum aliud sit *Publicum*, aliud *Privatum*, aliud *Mixtum*. *Publicum Bellum* ipsi est, quod geritur auctore eo, qui habet jurisdictionem. Sed quid de hac Belli publici definitione censendum, membro VII. expositum. *Privatum* quoq; Bellum improprie saltem ac ἀραιός Belli nomine venire, in membro III. est dictum. *Mixtum Bellum* quod attinet, illud definit, quod una ex parte est *publicum*, altera *privatum*. Sed an tale admittendum sit? merito dubitatur; tum quia Bellum, qvod habet rationem proprie sic dicti Belli, debet esse ab utraq; parte *publicum*, uti ex definitione patuit, ubi definiebamus illud per dissidium duorum exercituum contrariorum. Bellum enim accurate loquendo non geritur inter privatos & subditos, sed in extraneos seu compares, qui

qui majestate gaudent, & reipublicæ sunt talis, quæ Bellum gerenti non est subiecta; tum quia Bellum, qvod privatum est, ab altera parte non tam Bellum, quam latrocinium, & deprædatio, vel seditio est ; tum quia bellum præsupponit potestatem belligerandi: si itaq; ex aliqua parte detur exercitus, quoq; modo collectus, citra potestatem & auctoritatem publicam, non tam erit exercitus militaris, qvam cœtus privatorum, vel rebellium, vel alio qvocunq; modo latrocinantium. Alias varie solent Politici dividere Bellum ; utpote vel ratione Objecti, qvomodo aliud vel *externum*, vel *civile*: *externum* vicissim, vel *vicinum*, vel *remotum*: Vel ratione *Adjuncti temporis*, qvomodo aliud *continuatum*, & per multos annos durans; vel *interruptum*, & post paucos compositum: Vel ratione *Loci*, quomodo aliud vel *navale*, vel *terrestre*. Nos his alijsq; divisionibus suo loco missis, Bellum cum *Prætorio* ratione *Causarum*. Et *Finis* dividimus in *justum*, & *injustum*. *Justum bellum est*, qvod *ex justis causis*, qvarum supra mentionem fecimus, suscipitur, justè geritur. *Estq; vel Offensivum, vel Defensivum*. *Offensivum est*, qvod *justis ex causis*, vel *ob rerum ablatarum repetitionem*, vel *ob alias justas causas*, *præmissa clarigatione*, *hosti infertur*. *Defensivum est*, qvod *propter defensionem patriæ, libertatis, et religionis, vel superiorum oppressorum liberationem*, *justè geritur*. Hic paucis id observasse juvat, Bellum qvod est pure Defensivum, in consideratione ad Offensivum manifestius esse licitum, qvam Offensivum: Ut enim inter personas privatas, cum qvis actu infert vim alteri, licitum est illi eam repellere vi, si tamen transit vis illa, ut ut duret adhuc effectus ejus moralis, non licitum est amplius privato eam vim relar-

Cire; sed per Magistratum obtinere debet: Ita clare constat in Bello, proprie sic dicto, facilius licere pugnare cum his qvi actu inferunt vim, quam cum his, qvi ante intulerant, nolunt tamen satisfacere. Sicut enim fortitudinis vis & perfectio magis posita est in sufferendo, quam suscipiendo; imo glorioius ac difficilius habeatur, mala posse sustinere, quam adire; unde est, qvod fortitudini duo brachia assignantur, osseum unum, alterum ferreum; osseum notat, (ut cum Rudrauffio loqvar) aggredi, ferreum sustinere: ita virtus & perfectio Belli magis sita est in defendendo, quam inferendo, omneque Bellum perfectius est, ratione defensionis, quam offensionis. *Injustum Bellum est, quod ob ambitionem, avaritiam, invidiam, nocendi cupiditatem, aliasq; injustas causas infertur, & injuste geritur.*

§. II.

Occasione verborum præcedentis paragraphi non possumus aquiescere, qvin controversiam illam inter Politicos quam maxime difficultem tangamus: scil. mota est jam dudum ab auctōribus gravissimis nobilis hæc quæstio de resistentia: *An scil. inferiores Magistratus seu subditi, jus habeant resistendi iuxritis summarum potestatum, possintque armis contra illas insurgere, ac e folio detrudere.* Sed antequam auctōrum adeamus judicia, statim (I.) indicamus, nos hic sollicitos non esse, de Magistratu quodam extraneo, utpote invasore, qvi rem publicam aliquam Principe adhuc vivente, animo subjiciendi sibi invadit, de quo nullum est dubium, qvin talem imperii invasorem interficere liceat, si modo accedat publica auctoritas ejus, qvi verum jus imperandi habet. *Est enim hostis, cui nihil nisi*

nisi resistentia a subditis debetur , qvorum officium est ,
 defendere vitam & salutem , contra injurias atroces , &
 vim injustam Tyrannorum & externorum grassatorum .
 Nec (II.) qvicquam nos laborare de Rege imperium depo-
 nente , ac se ipsum regno abdicante , aut regnum aliis sub-
 jiciente : Cui resisti posse , si revera Regem imperium depo-
 suisse constet , siq; peregrinus , cui Rex subditos subjectos
 vult , abnuentes armis cogere incipiat , ac legitimus Rex
 non tam defendendi cives curam habeat , quam oppri-
 mendi , existimat *Henniges in Grotium* , qvem videsis . *Of-*
fia *sander in notis Grotianis* talern Regem vere Regem esse
 dicit , & ut privato licet renunciare suo juri , ita etiam
 Regi majori potestate instructo : qvia sicut potestatem
 & regnum a populo non habet , ita populus non potest
 prohibere , quo minus ille in alium transferat imperium ,
 & externo suum jus cedat : negat proinde Regi in tali
 casu resisti posse , & qvidem si resistentia accipiatur de
 ea , qvæ sit per arma ; partim quia resistere nunquam li-
 cit summae potestati , partim quia quod Rex intali casu
 facit , facit suo jure , partim qvia Rex vi istius alienatio-
 nis non dejicit lese a potestate sive majestate ; qvia ab-
 alienatio ibi nulla est : manebit ergo in tali casu , juxta
 ipsum , Rex , gaudebit majestate : qui autem Rex & caput
 est , nec non majestate gaudet , illi nunquam a subdito
 resisti potest , scil. eo resistendi genere , qvod per arma
 sit . Hic illius est sensus in *Obser. Grot.* p. 564, 565 . Nos
 cæcitatem ingenii in re , tantis involuta difficultatibus , se-
 qui non audemus , unde nihil de nostro addimus . Sed ju-
 dicium illis reservatum volumus , qui de his judi-
 care solent , & debent . Ad illud itaq; qvod magis ad

nostrum

nostrum institutum quadrat, nos conferimus. Statum itaq; qvæstionis talem formamus: *An licetum sit, subditis & inferioribus armis adversus summam potestatem insurgere?* Inventi olim fuere viri doctissimi, sed nescio qvibus affe-ctibus distenti, qvi in hoc casu, ubi Rex aut plane in Ty-rannum abit, & non nisi perniciem suorum civium qvæ-rit, aut etiam in manifestam idolatriam ac blasphemias ipsas, subditos cogere vult, non solum subditos resiste-re posse, sed ex officio teneri opinabantur. Et ut ut prima fronte aliter dicendum non videatur: Princeps enim cum DEI vicarium in terris exhibeat, & potesta-tem acceperat, non ad mala & libidines, sed salutem commodaq; Reipublicæ, transgreditur limites sui officii, in innocentes sæviendo; & ad cædem innocui civis nul-lum imperium instruit imperantem, qvo concessò simul concessa videtur resistendi licentia: qvia a defectu imperii, ad obseqvii negationem recte concluditur; ut dicit *Henniges*. Verum tales non animadvertunt, majestatis præsentiam etiam in malo Principe, qvæ per subjecti læsionem ipla non potest etiam non lædi; nec fas est dicere Tyrannum aut Regem male imperantem desinere esse Principem, cum intima voluntas ejus exploranda sit, quæ certe in inva-sione subditi, talis esse non præsumitur, ut voluerit se privare tam inviolabili charactere, & lælo dare potesta-tem resistendi crudeli impietati: Rex enim sceleratissi-mus manet Rex, licet imperio Divino abutatur, & nihi-lomintis ultrice gladio in maleferiatos homines utitur, licet ipse bis dignior sit, ut eodem periret. Ab hoc enim illum majestas eximit, qvæ a nemine judicari vult, cæ-teros legítimum imperium coercet; neq; tamen DEUS ejus-

ejusdem culpæ argui potest: concedit ille Tyranno quidem potestatem, sed ut illa ad salutem reipublicæ & iustitiae administrationem utatur, abusum vero potestatis, homo perditus a suo adjungit; sed hoc ex incidenti. Sunt & plurima alia, quæ viri cætera doctissimi, & variis ingenii dotibus ornati (nisi illas pretio forte vel ambitione corrupti, malitia mancipassent) pro sententiæ hujus, extra omnis sanioris Politiae terminos ad Garamantas usq[ue] relegandæ, patrocino nobis obtrudunt, non certe alio fine, quam ut rei, in se alias jubare meridiano evidenter, fucum facere possint. Ut vero constet, quam lubrico fundamento nixi sunt, quamque hac in re omnino vulpes extiterint; adducamus rationes, illorum ambiguitatibus plenissimas, quibus suam sententiam contra ingruentia tela plane immobilem consistere existimant, firmissima autem ac quasi palmaria argumenta ipsis hæc sunt seqventia. (I.) *Cujus est creare Regem ac potestatem conferre, ejus etiam est in tali casu eam auferre: atq[ue] jam subsumunt de populo, quod scilicet in ejus sit potestate situm, transferre majestatem.* Ergo etiam collatam potestatem admere. Sed hoc rationarium quod attinet, dicimus totum hocce negotium superstructum esse falso & arenoso illi principio, nempe divisioni majestatis in *realem* & *personalem*; deinde respondemus ad assumptum, negando illud, cum ipse Princeps potestatem, ac auctoritatem majesticam non a populo & civitate trahat, sed immediate ab ipso DEO. Quemadmodum ex Apostolo expresse colligere licet, dum dixit, non esse potestarem nisi a DEO, & quæ sunt potestates a DEO esse ordinatas. Ubi particula nisi excluditur omnis alia causa constituens removetur populus,

lus, & solus DEus origo potestatis asseritur : ut enim qui dicit, nemo produxit Adamum nisi DEus , DEum facit causam hujus creationis, & quidem immediatam ; ita quoq; qui dicit, non est potestas nisi a DEO, hoc vult, DEum esse causam potestatis, & quidem immediatam, ut consequenter origo sit a solo DEO: licet autem DEus in designatione personæ, utatur Optimatum, Principum ac nobilium opera; hinc tamen non sequitur, potestatem residere penes ipsam civitatem, nec Principem a populo majestatem habere ; unde accurate satis Marcus Antonius : *Multitudo naturaliter regi debet, non regere, est ergo naturaliter regenda, non rectiva: & paulo post: nihil aliud convincit, nisi in multitudine esse potestatem deputandi, & eligendi personam, a qua regatur, facta vero electione, DEus immediate concedit electis potestatem, cuius potestatis verum & immediatum subjectum est Rex , non multitudo.* Secundum argumentum ab exemplo Davidis petunt. Qvod exemplum non concludere videtur, partim quia tum temporis, etsi non dum regium axioma obtinuerit, non tamen privatus mere talis habebatur, sed Candidatus imperii, jam unctus ab ipso Samuele; partim quia qvos armatos habuit circa se, non habuit per modum seditionæ convocationis , sed per modum permissionis: permisit enim ut tales sub umbra sua delitescerent, qui alias obnoxii furori Saulis essent; observat iij Hugo Grotius lib. I. Cap. IV. thes. 7. non factum illud a Davide, nisi postquam & Jonathanis judicio, & plurimis aliis certissimis argumentis compererat, Saulem vita sua imminere: deinde dicit, cum nec urbes invassisse, nec pugnandi caprassisse occasiones, sed latebras quæsivisse, modo in locis deviis, modo apud populos externos. Tertium deniq; argumentum quod a contra

contrariæ sententiæ defensoribus proferri solet, ductum a Trajani dicto, qui pugionem tradens Præfecto prætorio dixisse fertur: *bac pro me utere, si recte impero: si male contra me.* Sed hoc vicissim pro adversariis non militat, cum Princeps etsi velit, non tamen possit talē magistrati concedere potestatem, ut ejus sit & in se animadvertere; quoniam illud contra naturam imperii & ordinem civilem est, & non magis Principi est concessum, disponere de maiestate, quam Divinitus habet, ac subdit. Semel edixit DEus, ne resistatur potestatibus publicis: hanc generalem prohibitionem nemini licet tollere, aut suspendere, ne principi quidem: quia licet omnia possit, non tamen ea potest, quæ juri divino contraria sunt, & ita in ordine civili contradictionem involvunt. Recte itaque fanaticæ huic opinioni, quæ Sacro Sancta Regum capita levissimis magistratum cupiditatibus subjicit, recte inquam, huic a tranquillitatis publicæ studiosis contradictum est. Nec enim credibile est, adversarios nostros, viros alias literaria gloria insigniter claros, turpissimos hac in re ignorantiae fratres egisse; quin probabilius videtur, eos ingenio solerti, ac maxime specioso multa conquisivisse, quibus aut clarissima Scripturæ testimonia evitare possent, aut alias sententiæ jubare meridiano clariori contravenire. Ast nos suscī deque habita horum auctoritate, negare haud veremur, Regem, ut ut Tyrannus sit, & hostili animo in populi exitium feratur, e solo detrudendum esse. Cum Paulus circa hæc etiam tempora vivens, quibus regna asperam satis tyrannidem experta sunt, diserte enunciarat, eum qui resistit potestati, DEI ordinationi resistere. Et quamvis nos

Miltonii impudentia non fugiat, qui tanquam acerrimus
 resistentiae defensor, vocem potestatis, non per Reges, sed
 leges, exponere conatur. Sed quis fides, in civili
 prudentia adeo hospes est, qui nesciat leges nihil aliud,
 quam iussum majestatis esse? jam vero jubentem iussibus
 suis subordinare, & inferiorem facere, est omnem inver-
 tere ordinem: quomodo enim leges, quae pro arbitrio
 Principis finguntur, & ab ipso Legislatore auctoritatem
 habent, superiores Rege sint: leges ergo Regibus non
 esse superiores, adeo clarum existimo, ut multis id argu-
 mentis ostendere, effet solis venari lumen. Nec tum
Miltonius rem pro pius tetigisse videtur, dum verba illa,
 qui obſtit potestati, de vitiosa potestate explicat, inqui-
 ens, qui obſtit potestati vitiosae, ille DEI ordinationi:
 non resistit; quoniam hic de legitima potestate est sermo;
 Et Pauli dictum ad eos, qui Tyrannis resistunt, non per-
 tineat. Sed si defensor hic Anglicus Apostoli praece-
 ptum diligentius inspexisset, crassum illum errorem nun-
 quam errasset: generalis extat locutio, non esse potesta-
 tem nisi a DEO. Utcunq; enim persona impia in folio se-
 deat, si Paulo credendum, sciamus illum potestatem non
 nisi a DEO accepisse, & ut adhuc explicatius suum sen-
 sum aperiret Paulus, addit, quecunq; sunt potestates, à DEO
 sunt ordinate. Et huic potestati sive virtuosae, sive vitiosae,
 qui resistit, divinæ ordinationi resistit. Ut ut ergo Rex
 læviet, nihilominus manet Rex, nec Tyrannis aboleat po-
 testatem a DEO semel acceptam, licet crudeliter exerci-
 tam: si autem manet Rex, si gaudet majestate, etsi læviet
 in membra, non tamen amittit rationem capitis, & con-
 sequenter etiam regnum non amittit. Pater sane (inquit
 cum)

cum honore nominandus Osiander) non dejicitur ab eminentia ac potestate in filios, si serviat in illos, sed coercendus est a superiori: ita Princeps quamquam male subditos tractet, ac injuriis afficiat, non dum regno exuendus, sed superior adeundus, Deus rogandus a subditis, suspirii seruis, calidisque gemitibus fatigandus, ut mentem mutet, ac populum misere pressum liberare dignetur.

§. III.

Explicata jam, ac paulo fusiis declarata resistentiae natura, coronidis loco pauca de servis in injusto bello captis placet subnectere, quod scilicet tali bello captis ad suos refugere integrum non sit: nam utut titulis aqvisitionis habeat vitium aliquod, non sequitur tamen, nee aliud impedimentum esse posse, quod fugam servis inhibeat, cum jus dominii salvum subsistat. Scrutanda enim haec res est, non tam ex justitia causae, ex qua bellum & captivitas secuta est, quam dominio victoris, quod in servum competit, & servi obsequio, quod illi dominio correspondeat. Nec nostri est officii & potestatis, in interiora DEI sacraria penetrare fiscitatum; cur interdum etiam injustos & prædones super bonos triumphare finat, cum nobis sufficiat, hoc omni seculo contigisse. De eo tamen certi sumus, quam primum alicui imperium in populum incipit competere, causam justitiae, vel injustitiae, ex qua competere cepit, obsequium subditorum non determinare, sed idem debere prædoni, quod illi debetur qui legitimimo modo, regnum adeptus est. Et si populus injusto bello subactus, non minus obsequium violento invasori debet, quam si bellum justum habuisset, neque ille minus imperium habet, sequitur quod & captivus eodem

religionis vinculo adstringatur dominio, qui eum injusto bello cepit, quam adstringeretur is qui justo bello captus est, quia & uterque par dominium a DEO consequitur. (II.) Cum servitus, non sacerdotes, sed beneficium sit, dum enim viator ex captivo, quem occidere poterat servum facit, beneficium ei fecisse videtur; fit ut conscientia teneatur talis ad gratitudinem: gratitudinis autem non est, fugere ab illo, qui aliquem servat in vita. Huc quoque collimat illud 2. Petri. II. v. 19. *A quo quis superatus est, huic etiam in servitutem est addictus.* Postquam omnis Asia, ab Alexandri Magni felicitate jugum accepit, quamvis id violentum fuerat, nec ullo justitiae velo excusari potuerat, non minus tamen subditi Macedonum Regi obediere tenebantur, quam antea legitimo Domino Dario. Plura de his vide, apud Excellentiss: *Henniges in Grotium, Osandrum in cundem.* Sed ne opinione latius calamus se diffundat, hic anchoram ut figam, recepturaque canam, festinatio ac temporis brevitas postulat. Et fateor equidem multa a nobis heic prætermissa esse, quæ ad pleniorum hujus materiae illucidationem spectarent. Interim tamen, cum haec ita se habeant, ut felicius ab Excellentium Politicorum scriptis peti possint, quam a mea infantia exponi; harum ulteriori explicatione jam supersedeo; Candidam a Benevolo Lectore expectans censuram.

Præstan-

Præstantissimo & Ornatussimō
Dn. WILHELMO WURGENEJJI
Sanioris Philosophiae Studio per industrio, Differ-
tationis hujus Auctori solercissimo:

BELLA gerenda tamen, pacem cum
poscimus omnes,
Belliger arma parat, vivere pace
negat.

O quam tuta foret dulcis meditatio pacis,
Si servare queant morbida sensa sibi,
Laetos laetitiae plenos clamoribus annos;
Ast turbare valent, quod removere student.
Hoc quia perpendis, Respondens, candide amice,
Rem facis egregiam sedulitate proba.
Laude vehendus eris, comitatur gloria cunctos,
Qui meruere sibi nomen honore datum.
Ausibus hisce tuis successus appreco amulos,
Prosper ut evadas, prosper & esto tuis!

Commiliti antehac fidelissimo
brevibus gratulatur
ANDREAS HENRICIUS.

Difficilis labor est, Musarum scandere culmen,
Et doctum assidua volvere scripta manu;
Multos deterrent prærupta cacumina montis,
Imo permultos, devius error agit.

Contra sunt pauci, quos virtus aqua & Apollo
Firmans, qui rectam continuere viam,

Hocce inter, Tu W ARGENTINE, quoq; es numerandus,
Qui Musas cura fervidiore colis.

Perge ita: tunc Musæ cingent tua tempora lauro,
Et fueris patriæ, lausque decusque tuæ!

Amico, sincera fide, sibi juncto, sincera crena
adplaudebat sincerè.

E. INDRENIUS, Reg. Alumn.

